

**СУЧАСНІ МОДЕЛІ
БІОГРАФІЧНИХ РЕКОНСТРУКЦІЙ**
XVIII Біографічні читання,
присвячені пам'яті засновника і першого директора
Інституту біографічних досліджень
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
доктора історичних наук, професора
Віталія Сергійовича Чишка
(1951–2003)
(Київ, 9 червня, 2022)

**CONTEMPORARY MODELS OF BIOGRAPHICAL
RECONSTRUCTIONS**
XVIII Biographical Readings,
dedicated to memory of the founder and first director
of the Institute of Biographical Research
of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,
Doctor of Historical Sciences, Professor
Vitaliy Sergiyovych Chyshko (1951-2003)
(Kyiv, 2022, June 9)

9 червня 2022 року відбулися XVIII Біографічні читання, присвячені пам'яті засновника та першого директора Інституту біографічних досліджень (ІБД) доктора історичних наук, професора Віталія Сергійовича Чишка (1951–2003).

До програми Біографічних читань було включено близько 60 доповідей учених Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) і академічних інститутів, науковців закладів вищої освіти, бібліотек, архівів і музеїв України. Проведення заходу у форматі онлайн дало можливість взяти в ньому участь близько 40 науковцям із різних міст України, організувати широку дискусію.

Через російську агресію проти України закономірно в центрі уваги учасників читань постала проблема: якими мають бути завдання й можливості української біографіки в патріотичному згуртуванні українського суспільства. На значенні зусиль дослідників-біографістів та поширювачів біографічного знання в боротьбі з ворогом було наголошено й у вітальному слові директора Інституту біографічних досліджень НБУВ доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України **Володимира Івановича Попика**, і особливо зосереджено увагу учасників читань на його доповіді *«Реалії воєнної доби і актуальні завдання вітчизняної біографіки»*.

У ній ішлося про розвиток і примноження напрацювань останніх років, які цілком зберігають актуальність у жорстких реаліях війни, визначено найперспективніші дослідницькі й творчі підходи, наголошено на нових для вітчизняної біографіки проблемах, на яких потрібно зосередити особливу увагу. Ідеться, насамперед, про активізацію видавничої та інформаційної роботи, спрямованої на поширення біографічних знань для патріотичної консолідації суспільства й зміцнення його стійкості в протистоянні важким випробуванням долі, і водночас — про відхід від спрощених і схематичних описів у біографіці. На думку доповідача, біографісти через конкретні долі людей, історії життя яких досліджували крізь призму документів, спогадів, листів тощо, найбільше спроможні захистити інтелектуальний і гуманістичний потенціал суспільства.

У розрізі цієї актуальної проблематики виступили співробітниця відділу теорії та методики біобібліографії ІБД НБУВ. **Надія Іванівна Любовець**, завідувачка відділу, кандидат історичних наук, старша наукова співробітниця, у доповіді «*Спогади про війну в сучасному вимірі: інформаційно-комунікативний потенціал*», аналізуючи сайти, контенти яких містять спогади про російсько-українську війну 2014–2022 рр., наголосила на потребі виробляти нові методи пошуку людських свідчень, їх систематизації й упорядкуванні для подальшого наукового опрацювання. Доповідачка запропонувала ідею створення єдиного інформаційного ресурсу з умовною назвою «Російсько-українська війна в спогадах» із сучасними системотехнічними рішеннями. Старша наукова співробітниця відділу кандидат історичних наук **Наталія Петрівна Марченко** в доповіді «*Наративи “війни” в его-документах дитячих письменниць України (2014–2022)*» спробувала означити типові спогадові наративи жінок — дитячих письменниць, які від початку широкомасштабних воєнних дій в Україні в лютому 2022 р. почали активно рефлексувати й вести різноманітні записи (пости в соціальних мережах, щоденники, інтерв'ю тощо). **Олена Валентинівна Бугаєва**, старша наукова співробітниця відділу, кандидат історичних наук, у матеріалах тез «*Музична символіка України на тлі війни: сучасні моделі біографічних студій*» акцентувала на особливій функції музичного мистецтва в час війни — «голосу» народу. Пісня, яка розкриває найособливіші риси національного характеру через автора, співрозмовника, співця, учасника подій, постає маніфестом української нації, її духовним кодом. Старша наукова співробітниця відділу, кандидат філологічних наук, доцентка **Оксана Валентинівна Плющик** у доповіді «*Використання біографічних наративів у інформаційно-пси-*

хологічних операціях під час сучасної російсько-української війни» проаналізувала можливості інформаційно-психологічних операцій (ІПсО) на сучасному етапі російсько-української війни 2014–2022 рр. у конструюванні біографічних наративів задля інформаційного впливу на свідомість військових і цивільного населення.

На тлі зміни пріоритетів соціокультурних перетворень світу учасники читань у матеріалах і доповідях презентували сучасні моделі біографічних студій.

Лариса Іванівна Буряк, провідна наукова співробітниця відділу теорії та методики біобібліографії ІБД НБУВ, доктор історичних наук, професор, для дослідження «*Колекція фотографій Луїзи Арнер Бойд як елемент біографічного світу*» обрала ідею біографічного світу й постать малодослідженої американської мандрівниці й фотографа, проаналізувала її комунікативну модель крізь оптику колекції світлин, що відображають західноукраїнський соціум початку 1930-х років. Основний масив цих фотографій зберігається в бібліотеці Університету Вісконсин-Мілуокі в США й доступний онлайн.

У контексті представлених тез **Інна Володимирівна Голубович**, завідувачка кафедри філософії факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, доктор філософських наук, професор, полемізує та переосмислює принципи біографічної практики в розвідці «*“Biographical turn” у дисциплінарному ракурсі: філософія VS історія*», зокрема розглядає міждисциплінарні можливості «біографічного повороту» в історичному й філософському ракурсах, застосовуючи нові підходи й моделі аналізу.

У тезах «*Наукова біографія Лесі Українки: можливості реконструкції*» завідувач кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк), доктор філологічних наук, доцент **Сергій Миколайович Романов** окреслив широкі комплексні засади розкриття життєвого й творчого шляху мисткині, послуговуючись першоджерелами, верифікацію основного масиву яких здійснено за часів незалежності, і запропонував, зокрема, модифікувати й доповнити підходи до належного представлення всіх важливих рівнів півторастолітньої присутності Лесі Українки у світовому інформаційному полі.

Олена Євгенівна Бондарева, головна наукова співробітниця кафедри української літератури, компаративістики та грінченкознавства Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор філологічних наук, професор, у доповіді «*Драматургічна біографіка в*

контексті видань сучасної драматургії» шляхом своєрідного принципу вирви: від специфічних рис художньої / літературної біографії і до специфічних рис драматургічного біографічного тексту — навела приклади типів контексту, які створює корпусність текстової організації.

Мар'яна Олександрівна Шаповал, професорка кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, доцент, у тезах *«Наративна реконструкція біографії митця в сучасній українській драматургії»*, користуючись здобутками наратології, проаналізувала драматургію, виявила наративні структури в театрі, де вони мають асоціюватися зі суб'єктністю й подієвістю, зокрема акцентувала на художній реконструкції біографії засобами драматургії і театру/кіно й авторах «біодраматургії».

Виголошуючи доповідь *«Некролог як експрес-біографія»*, **Людмила Вікторівна Литвинюк**, завідувачка кафедри філософії і економіки освіти Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, кандидат педагогічних наук, прагнула з'ясувати зміст поняття «некролог» і стан його дослідження в гуманітаристиці, виявити способи написання таких текстів, а найосновніше — з'ясувати потребу й можливості звернення до жанру некролога в педагогічній освіті.

Тетяна Володимирівна Котлярова, молодша наукова співробітниця відділу теорії та методики біобібліографії ІБД НБУВ, у тезах *«Герой мого роману»: постаті сучасних романістів на сторінках журналу "Слово і Час"»* розглянула публікації в літературознавчому журналі за останні 5 років про письменників-романістів. Вона висловила думку, що не тільки ювілейні статті, автобіографічні романи, а й критичні розвідки можуть додавати біографічні відомості до представлення образу письменника.

Інший погляд на спогадову літературу, якою зацікавлені науковці різних галузей знань, дає можливість перепрочитання мемуарів та епістолярію крізь оптику поколінневих, часових і соціальних комунікацій. Провідна наукова співробітниця відділу теорії та методики біобібліографії ІБД НБУВ, доктор філологічних наук **Галина Андріївна Александрова**, актуалізуючи спадщину М. І. Стороженка, відомого літературознавця, професора, завідувача кафедри всесвітньої літератури Московського університету, у доповіді *«Мемуари про М. І. Стороженка і проблеми національно-культурної ідентичності»* наголошувала на українському походженні науковця, його тісно-

му зв'язку із рідним краєм і українофільстві, внескові в розвиток шевченкознавства і, відповідно, потребу досліджувати мемуари про цю неординарну особистість у контексті розвитку української науки й культури. Продовжуючи тему, молодша наукова співробітниця відділу української історіографії Інституту історії України НАН України **Наталка Василівна Пазюра** в тезах «Родинна історія Стороженків середини ХІХ — першої третини ХХ ст. у світлі колективної біографії» здійснила спробу схарактеризувати перспективи дослідження історії роду Стороженків відомого, зокрема постатями військового діяча історика та письменника Андрія Яковича Стороженка (1791–1858), письменника та етнографа Олекси Петровича Стороженка (1806–1874), історика літератури і знаного шекспіролога Миколи Ілліча Стороженка (1836–1906) та ін.

Наталія Олексіївна Горська, редакторка науково-дослідного відділу стародруків, цінних та рідкісних видань Національної історичної бібліотеки України, у розвідці «*Україна буде, вона мусть бути, вона сильна*» (родини Шульгиних та Шишманових в українському відродженні) простежує розгортання взаємин послів Української Держави в Царстві Болгарія Олександра Яковича Шульгина та Царства Болгарія в УНР Івана Шишманова, залучаючи до аналізу книжковий інскрипт, щоденникові записи, епістолярій та спогади двох діячів і членів їхніх сімей у період від 1918 р. до 1928 р.

Матеріали тез «*Мемуарна спадщина Олени Пчілки*» **Валентини Миколаївни Школи**, професорки кафедри української та зарубіжної літератури Бердянського державного педагогічного університету, доктора філологічних наук, побудовано на даних статті Олени Пчілки «*Михайло Драгоманов*». Визначаючи, що особа брата є однією із центральних постатей у мемуаристиці письменниці, науковиця акцентує на формуванні його характеру, уподобань, інтелектуального розвитку під впливом батька Петра Акимовича.

Тетяна Ярославівна Данилюк-Терещук, директорка Музею Лесі Українки Волинського національного університету імені Лесі Українки, кандидата філологічних наук, у тексті «*“Стоїк наших часів...”*»: *Микола Ковалевський у спогадovому наративі родини Косачів*» здійснила спробу розглянути спогади Лесі Українки й родини Косачів про М. В. Ковалевського (1841–1897), одного з лідерів громадського руху 60–80-х рр. ХІХ ст., у біографічному контексті.

У текстах учасників варіювалася й жанрова палітра мемуарію. **Світлана Григорівна Іваницька**, викладачка соціогуманітарних дисциплін педагогічного фахового коледжу Хортицької національ-

ної навчально-реабілітаційної академії (м. Запоріжжя), доктор історичних наук, доцент, і **Тамара Павлівна Демченко**, кандидат історичних наук, доцент (м. Чернігів), запропонували звернути увагу на художню літературу як одне з джерел культурологічної інформації про буденне життя. Обрана ними тема «*Переживання радянського в мемуарно-документальній прозі Анатолія Галана (Калиновського): (ре)трансляція досвіду поколінь*» змогла привернути увагу до збірки оповідань «Невигадане» (1967) та інших творів уродженця Чернігово-Сіверщини, напівзабутого письменника й журналіста з української діаспори Анатолія Галана (1901–1987).

Старший науковий співробітник Бережанського краєзнавчого музею **Володимир Михайлович Парацій**, захоплюючись епохою національного пробудження українства впродовж 1914–1921 рр., презентував тему «*Воєнна мемуаристика як підґрунтя об'єктивної самопрезентації: із методичних схем у середовищі Українського Січового Стрілецтва*». Доповідач проаналізував методи й форми самопопуляризації Українського січового стрілецтва (УСС) як унікальної військової формації, що базувалася на чіткому й свідомому розумінні національної ідеї, українських державотворчих інтересах, функціями якої були національно-виховна, освітня й раціонально-ідеологічна.

Найпоширенішу жанрову форму мемуарів — листи — науковці традиційно використовують у біографічних дослідженнях. Акцентують увагу спеціалістів на біографічному виданні Є. Пшеничного «Ярослав Стешенко: епістолярний монолог», директорка Інституту книгознавства НБУВ доктор історичних наук, професор **Галина Іванівна Ковальчук** представила постать талановитого бібліографа й книгознавця початку ХХ ст. в доповіді «*“Епістолярний монолог Ярослава Стешенка” як взірець біографічного дослідження та мистецтва книги*». Характеризуючи книжку за чотирма складниками, науковиця вважає її своєрідним взірцем біографічного та епістолярного за жанром видання й зразком сучасного мистецтва книги.

Оксана Іванівна Шалак, старша наукова співробітниця ІБД НБУВ, кандидат філологічних наук, реконструюючи наукову діяльність фольклориста Каленика Шейковського на різних етапах життя, а також визначаючи методику фіксації ним фольклорних зразків, здійснила прочитання епістолярію вченого в доповіді на тему «*Листування Каленика Шейковського (1835–1903): прочитання крізь призму сучасності*».

Зацікавлену дискусію щодо сучасного розуміння подій і постатей російських діячів в Україні, яких вважали в минулому недоторкан-

ними для критики, викликала доповідь старшої наукової співробітниці відділу шевченкознавства Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України кандидата філологічних наук **Роксани Борисівни Харчук** на тему «*Короткий курс українофобії: два оповідання Михайла Булгакова*».

Матеріали архіву Наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника сфокусовані її співробітниками — головною бібліотекаркою, хранителькою Іменного фонду професора В. Т. Полека **Надією Романівною Галярник** та ученим секретарем Наукової бібліотеки кандидатом філософських наук, доцентом **Олегом Борисовичем Гуцуляком** — у дослідженні на тему «*З епістолярної спадщини знаних українських бібліографів Мирослава Мороза (1923–2006) та Володимира Полека (1924–1999)*».

Значну увагу в роботі Біографічних читань було приділено проблемам колективної біографії. **Лариса Дмитрівна Березівська**, директорка Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України, головна наукова співробітниця відділу педагогічного джерелознавства та біографістики, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, у доповіді «*Штрихи до біографічних портретів українських педагогів першої третини ХХ ст.*» звернулася до педагогічної біографіки, зокрема — до творчого доробку українських педагогів першої третини ХХ ст., життя, досвід, світоглядні цінності та наукова спадщина яких сприяють нині реформуванню освіти в умовах розбудови Нової української школи (НУШ) як форми інтеграції України в європейський і світовий освітньо-науковий простір.

Олександр Петрович Міхно, директор Педагогічного музею України, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України, доктор педагогічних наук, у доповіді «*Український педагог початку ХХ століття: колективна біографія за матеріалами некрологів у фаховій педагогічній періодиці*» висвітлив особливості створення колективної біографії на основі аналізу некрологів, опублікованих у фахових українських педагогічних часописах «Світло» (Київ, 1910–1914), «Учительське слово» (Львів, 1912–1939), «Вільна українська школа» (Київ, 1917–1920), «Просвітянин-кооператор» (Ромни, 1919–1920). Зокрема він акцентував на публікаціях некрологів у педагогічній періодиці початку ХХ ст. не лише відомим персоналіям, а й звичайним учителям. Науковець переконаний: у часи,

коли відбувалося становлення української національної школи з навчанням рідною мовою, надзвичайно цінували кожного, хто втілював українську національну ідею, і вважали, що потрібно підтримувати й шанувати однопідумців — таке ставлення до колег формувало корпоративну культуру українського вчителства й залучало до українства більше освітян.

Завідувачка інформаційно-бібліографічного відділу Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки **Лариса Богданівна Оленич** у доповіді «Тернополяни — дійсні члени філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка (1873–1940)» презентувала бібліографічний покажчик «Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940) : Філологічна секція: дійсні члени» (2021), підготовлений Тернопільською обласною універсальною науковою бібліотекою у співпраці з Тернопільським осередком НТШ.

Доповідаючи на тему «Доля українських архітекторів у роки Другої світової війни: життєвий простір і професійна діяльність», головна фахівчиня Київського науково-методичного центру з охорони, реставрації та використання пам'яток історії, культури і заповідних територій кандидат історичних наук **Олена Георгіївна Мокроусова** зробила спробу виокремити період Другої світової війни в життєписах архітекторів для укладання їхньої колективної біографії цього періоду із врахуванням особливостей професії.

Важливе місце в програмі Біографічних читань належало доповідям і повідомленням, присвяченим дослідженням, що здійснені на нових джерельних матеріалах окремих персоналій діячів вітчизняної історії та культури. Заступник директора з наукової роботи Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, завідувач відділу шевченкознавства доктор філологічних наук, старший науковий співробітник **Олександр Вікторович Боронь** у доповіді «Сучасні версії Шевченкового псевдобатьківства» критично проаналізував деякі припущення та гіпотези, висловлені в публікаціях і поширені в масовій свідомості щодо батьківства Т. Г. Шевченка, перевіряючи їх шляхом зіставлення з достовірними відомостями. Криволумачень зазначають і мемуарні джерела, як зазначив учений, наголошуючи на невідкладній потребі науково-критичного видання корпусу спогадів про Шевченка.

Колективна робота **Тамари Олександрівни Куцаєвої**, старшої наукової співробітниці відділу новітньої історії України Національного музею історії України, кандидата історичних наук, і **Костянтина Олександровича Ткачука**, керівника дослідних програм Громадської організації «Культура заради майбутнього», сформува-

ла тему «*Нове до біографії Якова Новицького: юдаїка*». Дослідники ґрунтовно проаналізували праці, присвячені видатному українському етнографу, фольклористу, історику, педагогу й громадському діячу, а також використали джерела з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Результати розширили знання про багатогранні наукові інтереси Я. Новицького (1847–1925).

Доцентка кафедри української філології та славістики Київського національного лінгвістичного університету, кандидат філологічних наук **Галина Миколаївна Школа**, простудіювавши джерела про життя й творчість Трохима Зіньківського (1861–1891), у матеріалах тез «*Джерельна база біографії “Трохим Зіньківський” Бориса Грінченка*» окреслила деякі факти життєпису письменника, публіциста, перекладача, фольклориста й громадського діяча, упорядковані й опубліковані його другом Борисом Грінченком.

Обравши об'єктом дослідження «*Спогади про Модеста Левицького як біографічне джерело*» статті Є. Чикаленка «Др. Модест Левицький (З нагоди 30-ліття його письменництва та від'їзду з Подєбрад)», некролог «Пам'яті Модеста Левицького» В. Дорошенка та ін., **Ольга Василівна Яблонська**, професорка кафедри української літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки, кандидат філологічних наук, доцент, проаналізувала спогадову літературу про постать Модеста Пилиповича Левицького (1866–1932), письменника, громадського діяча, у перспективі вивчення його мемуарів.

Старша наукова співробітниця відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського кандидат історичних наук **Надія Олександрівна Якобчук** визначила інформаційний потенціал масиву спогадів і некрологів, присвячених В. П. Науменку з метою реконструкції життєпису українського педагога, філолога, етнографа, редактора й громадського діяча другої половини ХІХ — початку ХХ століття, на його прикладі представила тему «*Мемуарій як джерело дослідження біографії*».

Співробітниця Полтавського літературно-меморіального музею В. Г. Короленка представили доповіді, матеріалом яких послужили архіви музею. **Людмила Василівна Ольховська**, провідна наукова співробітниця, у доповіді «*Софія Володимирівна Короленко: спадкоємиця духовної та матеріальної спадщини батька*» висвітлила біографію старшої доньки В. Г. Короленка, яка є засновницею і першою директоркою Полтавського літературно-меморіального музею

його імені. **Олеся Володимирівна Головка**, наукова співробітниця, у тезах «Полтавські сторінки життя Володимира Короленка» використала листування з фонду архіву, описавши деякі епізоди із життя В. Г. Короленка, які є справжнім прикладом гуманізму видатного письменника.

Олександр Іванович Бонь, доцент кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук, доцент, у доповіді «*Остап Вишня під наглядом ДПУ в 1920-х роках*», використовуючи друковані джерела й матеріали фонду Центрального державного архіву громадських об'єднань України, дійшов висновку, що Остап Вишня, за яким постійно стежили понад десять інформаторів ДПУ, насамперед цікавив каральні органи у зв'язку зі справами УПСР і діячами УНР, а лише потім — як впливовий в українських колах письменник.

Старший викладач кафедри соціальних комунікацій Волинського національного університету імені Лесі Українки кандидат наук із соціальних комунікацій **Максим Романович Яблонський** у повідомленні «*Портрет журналіста Петра Волиняка у світлі мемуарів*» зазначив, що про доєміграційний період життя Петра Волиняка (Петра Кузьмовича Чечета (1907–1969) — журналіста, видавця й редактора) обмаль мемуарних джерел. І хоча тогочасні реалії можна віднайти в його автобіографічній прозі, автор у дослідженні керується матеріалами спогадів діячів української діаспори Вадима Сварога, Дмитра Кислиці, М. Воскобійника, Бориса Олександрів та ін., що, змальовуючи образ журналіста, підтверджують його самовідданість як працівника, його національну ідентичність і свідомість.

Особисте знайомство з Віктором Женченком (1936–2021), співаком і поетом, дало поштовх до дослідження його життя й творчості із застосуванням методу усної історії професору кафедри журналістики і нових медіа Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка доктору філологічних наук **Миколі Степановичу Васьківу**, який поділився враженнями й інформацією щодо митця в доповіді «*Віктор Женченко та його внесок в українське поетичне та класичне вокальне мистецтво*».

Тема «*Реконструкція історії київського жіночого руху початку ХХ століття крізь наратив однієї жіночої біографії*» викладачки кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка **Наталії Олексіївни Блохіної** є частиною дослідницького проекту «Жіночі історії лідерства», у якому доповідачка брала участь 2021 року. Його мета — реконструювати десять молодод-

сліджених біографій діячок XIX–XX ст. з різних регіонів України, чий життєвий шлях став прикладом жіночого лідерства. Зокрема реконструкція нарративу біографії та громадської діяльності Віри Григорівни Клячкіної (1861–?), очільниці Київського відділення Товариства оборони жінок, лікарки, викладачки й громадської діячки, доповнює історіографічні відомості про розвиток київського жіночого руху початку XX ст., емансипаційні зрушення в житті жінок і стратегію розвитку добродійних товариств Києва означеного періоду.

Співробітники відділу формування біобібліографічних інформаційних ресурсів ІБД НБУВ представили низку матеріалів щодо новітніх форм і методів розбудови електронних ресурсів біографічної інформації, зокрема, — з метою забезпечення надійного збереження ресурсів в умовах воєнних дій. **Олег Миколайович Яценко**, завідувач відділу, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, висвітлюючи тему «*Український національний біографічний архів: традиційна й нова конфігурація формування контенту біографічного матеріалу*», запропонував нові ефективні заходи щодо його наповнення й розглянув переваги їх використання. Спільна робота співробітників відділу потребувала втримати працездатність ресурсу в нових реаліях. Так, у доповіді «*Віртуальна наукова біографічна лабораторія в умовах війни*» її автори (старший науковий співробітник, кандидат психологічних наук **Олексій Леонідович Вернік**, наукова співробітниця **Юлія Вікторівна Вернік**, молодша наукова співробітниця **Тетяна Вікторівна Комарянська**) акцентували на можливостях віртуальних наукових біографічних лабораторій як новітніх інструментів науково-професійної діяльності, що в умовах воєнних дій стали однією з найбільш гнучких форм задля виконання покладених обов'язків на фахівців відділу. **Олексій Олексійович Босенко**, молодший науковий співробітник, у повідомленні «*Електронні ресурси української іконографії в інтернет-мережі: інноваційні методи пошуку*» розглянув особливості електронних ресурсів сучасної української іконографії, запропонував інноваційні методи пошуку оцифрованих зображень у мережі Інтернет з відповідним алгоритмом пошуку.

Із доповіддю «*Комплексна система інформатизації Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України: біографічний аспект*» і презентацією цього проекту виступила **Наталія Миколаївна Климович**, начальниця відділу використання інформації документів та комунікацій Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України. Комплексна система є од-

ним із новітніх електронних ресурсів установи, що містить зокрема й біографічну інформацію. Нині вона об'єднує ресурси трьох архівів: Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, а також окремі тематичні цифрові колекції документів. Гнучкість, зручність цієї системи безперечна, на часі — змісто-ове поповнення й поступове залучення інших архівних установ.

Джерельна база біографічних досліджень потребує копіткої роботи і в бібліотеці, і в архіві. З метою дослідження конкретних заслуг науковців, вичерпної бібліографії праць репресованих дослідників діаспори та їхньої рукописної спадщини, матеріалів до біографії, увагу наукової співробітниці відділу шевченкознавства Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України кандидата філологічних наук **Галини Володимирівни Карпінчук** зосереджено на особових і слідчих справах шевченкознавців 1920–1930-х років. Результат роботи в архівах висвітлено в доповіді *«Досьє шевченкознавців 1920–1930-х років»*.

Старша наукова співробітниця відділу теорії та методики біобібліографії ІБД НБУВ кандидат історичних наук **Вікторія Василівна Патик** у повідомленні *«Особові та фамільні архівні фонди ЦДІАК України і ЦДІАЛ України»* простежила зміни в роботі онлайн-сервісів історичних архівів м. Києва та м. Львова, які відбулися за період воєнних дій в Україні, їхню адаптацію до сьогоденних реалій.

Старша наукова співробітниця Науково-дослідного інституту пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника кандидат філологічних наук **Олеся Романівна Дроздовська** за результатами роботи співробітників інституту та власної наукової практики підготувала розвідку *«Реконструкція творчих біографій діячів української преси 1900–1939 рр.: практичний досвід»*. Дослідниця навела приклади реконструкції маловідомих фрагментів творчих біографій осіб, які брали участь у функціонуванні українських друкованих ЗМІ 1900–1939 рр., і запропонувала напрацьовані алгоритми роботи для відтворення біографії особи.

У багатьох доповідях і матеріалах тез визначається роль і потреба бібліографічних покажчиків як інформаційних джерел щодо конкретної теми, які представляють її комплексно й систематизовано. Наукова співробітниця відділу формування біобібліографічних інформаційних ресурсів ІБД НБУВ кандидат наук із соціальних комунікацій **Наталія Павлівна Філіппова** в повідомленні *«Місце Канадіани у дослідженні біобібліографії екстеріоріки в умовах во-*

енного часу» визначила місце документальної спадщини Канади, репрезентованої в межах цифрового бібліографічного проекту «Канадіана», у формуванні джерельної бази вивчення біобібліографії української екстеріоріки.

Молодша наукова співробітниця Інституту геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова НАН України **Наталія Володимирівна Осіння** в повідомленні «*Біобібліографія в науковій спадщині вчених-геологів і гірників*» наголосила на потребі досліджувати біобібліографічну діяльність учених-геологів і гірників. Авторка здійснила огляд біобібліографії в науковій спадщині ХІХ – початку ХХ ст. вищих навчальних закладів Києва, Харкова, Дніпра, Одеси.

База даних «Українські історики міжвоєнної доби (1918–1939 рр.)» слугує матеріалом для досліджень співробітників науково-бібліографічного відділу Національної історичної бібліотеки України **Зейтуни Хамз'явни Мусіної**, завідувачки сектору, і **Ольги Володимирівни Литвин**, методистки І-ї категорії. Їхня розробка «Джерела особового походження в інформаційних ресурсах Національної історичної бібліотеки України (на прикладі бази даних “Українські історики міжвоєнної доби (1918–1939 рр.)”)» дала можливість визначити й проаналізувати національний і патріотичний складник в епістолярних і мемуарних джерелах істориків Всеукраїнської академії наук і Наукового товариства імені Шевченка.

Окремі повідомлення були присвячені значенню бібліографії, зокрема зарубіжної, для розвитку вітчизняної галузевої біографіки. **Наталія Миколаївна Кропочева**, молодша наукова співробітниця Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського, колекцію рідкісних видань іноземними мовами представила темою «*Вольфганг Ратке (1571–1635): бібліографічні та біографічні конотації до його портрета у вітчизняних та зарубіжних джерелах*». Її колега, **Людмила Миколаївна Дяченко**, старша наукова співробітниця відділу педагогічного джерелознавства та біографістики, кандидат педагогічних наук, у повідомленні на тему «*Видання німецькою мовою другої половини ХІХ ст. – початку ХХ ст. як джерельна база біографічних та історико-педагогічних досліджень*» проаналізувала документи колекції рідкісних видань бібліотеки й висловила міркування про цінність їх біобібліографічного контенту.

XVIII Біографічні читання продемонстрували прагнення творчого співтовариства біографістів до піднесення теоретико-методологічних засад дослідницької, видавничої та інформаційної роботи, активізації її практичної ролі в пропаганді біографічного знання як

важливого чинника збагачення гуманітарної культури суспільства, його патріотичної консолідації в боротьбі за свободу й незалежність України.

Організатори Біографічних читань висловлюють вдячність усім, хто взяв участь у роботі, та запрошують до наступних зустрічей, плідних і креативних обговорень, дискусій.

Матеріали XVIII Біографічних читань опубліковано в започаткованому Інститутом біографічних досліджень НБУВ електронному науковому збірнику «Biography. Біографіка. Біографістика», який розміщено на інформаційному порталі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Частину доповідей учасників читань оприлюднено також на ютуб-каналі Інституту біографічних досліджень «Biography. Біографіка. Біографістика» (<https://www.youtube.com/channel/UCGF9jvYgmWTUJ30RZ1iqdOg>).

На думку науковців Інституту, широке представлення результатів роботи дослідників-біографістів у різних формах сучасних мережових комунікацій сприятиме згуртуванню зусиль творчого співтовариства, яке прагне поширювати біографічні знання задля збагачення історичної пам'яті нашого народу, піднесення духовної культури України.

Запрошуємо професійних дослідників і аматорів приєднуватися до цих починань!

Оксана Валентинівна ПЛЮЩИК,
кандидат філологічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
Інституту біографічних досліджень
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
(Київ, Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-3725-0869>
pliushchik@nbuv.gov.ua

Oksana PLIUSHCHYK,
Candidate of Sc. (Philology), Associate Professor,
Senior Research Associate,
Institute of Biographical Research,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

Рукопис одержано 28.10.2022 р.